

Яроміч Світлана Анатоліївна

професор кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н., професор

Брєєва Євгенія Миколаївна

старший викладач кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

**ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ
ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ УКРАЇНИ,
ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ ЗА КОРДОНОМ**

В даній статті проводиться аналіз ринку праці України та проблеми працевлаштування українських громадян на батьківщині. Розглянуті причини, які спонукають співвітчизників виїжджати за кордон на заробітки, і проблеми оподаткування їх заробітної платні. Також наведені пропозиції щодо залучення коштів трудових мігрантів в Україні.

Ключові слова: трудові мігранти, гастарбайтери, міжнародний ринок праці, регулювання трудової міграції, оподаткування доходів населення, подвійне оподаткування, попит та пропозиція робочої сили, грошові потоки трудових мігрантів.

Yaromich Svitlana,

Bryeyeva Yevgeniya

**PROBLEMS OF TAXATION OF PROFITS
OF LABOUR CITIZENS OF UKRAINE, WHICH WORK ABROAD**

In this article a market of labour of Ukraine and problem of employment of the Ukrainian citizens analysis is conducted on a motherland. Considered reasons which induce compatriots to drive out for a border on earnings and problems of taxation of them ettlings. The also resulted suggestions are in relation to bringing in of money of labour citizens in Ukraine.

Keywords: labour citizens, workers, international labour-market, adjusting of labour migration, taxation of profits of population, double taxation, demand and supply of labour force, money streams of labour citizens.

Яромич Светлана Анатолієвна,

Бреева Евгения Николаєвна

ПРОБЛЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДОВ

ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ УКРАИНЫ,

КОТОРЫЕ РАБОТАЮТ ЗА ГРАНИЦЕЙ

В данной статье проводится анализ рынка труда Украины и проблемы трудоустройства украинских граждан на родине. Рассмотрены причины, которые побуждают соотечественников выезжать за границу на заработки и проблемы налогообложения их заработной платы. Также приведены предложения относительно привлечения средств трудовых мигрантов в Украине.

Ключевые слова: трудовые мигранты, гастарбайтеры, международный рынок труда, регулирование трудовой миграции, налогообложение доходов населения, двойное налогообложение, спрос и предложение рабочей силы, денежные потоки трудовых мигрантов.

Постановка проблеми. Трудова міграція чинить сьогодні вельми великий вплив на стан української економіки, оскільки обсяги валюти, які надходять від гастарбайтерів до країни, дуже значні. З цього приводу трудова міграція має позитивні сторони. Також до позитивної сторони міжнародної трудової міграції належить те, що люди отримують роботу і відповідну заробітну плату. До негативних рис відносять тяжкий труд на чужині, іноді відсутність соціальної захищеності і як соціальне явище – неповні сім'ї.

Закордонні фахівці підраховали, що одне робоче місце коштує 10000 доларів США в середньому [6]. Україна не може на сьогодні забезпечити хоча би частину населення такою заробітною платою. Тому багато українців

працевдатного віку виїжджають працювати за кордон, розраховуючи на меншу зарплату, ніж середня. Згідно з даними соцдослідження «Демініціатів», українська молодь планує виїзд за кордон. Перш за все, хотіли б попрацювати за межею країни 65 %, збираються в туристичну поїздку 30 % і лише 5,5 % мають намір вчитися в зарубіжних навчальних закладах. В порівнянні з минулими роками, бажання працювати за межами країни декларується майже в три рази частіше, установки на пошуки роботи за кордоном виросли з 22,5 % до 65 %, що говорить про напруженість на українському ринку праці. Серед країн, куди б хотіли виїхати українці, пріоритетом є Росія – 19 %, Великобританія – 12 %, Німеччина – 11,7 %, США – 11,2 % і Італія – 10,2 % [5].

Вагомою рисою трудової міграції є зниження соціальної напруженості в країні та великий обсяг грошей, які витрачаються на благо України. Тут постають питання напрямків витрачання грошей, правомірність їх оподаткування та проблеми переходу заробітних коштів у тіньовий сектор економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасних дослідників проблем міжнародного ринку праці і працевлаштування українських громадян за кордон доволі багато. Дану проблематику освітлюють у всіх інформаційних ресурсах. Але особливо хотілося би виділити праці О. А. Малиновської, М. В. Шаленко, М. Чугуєвської, А. П. Гайдуцького, Л. І. Галькова, Р. Кулик та інших.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз проблем ринку праці в Україні, причини виїзду українських громадян на заробітки за кордон, питання подвійного оподаткування зароблених коштів і розгляд пропозицій щодо витрачання коштів в Україні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- дослідження тенденцій ринку праці України;
- визначення правомірності сплати податків на батьківщині;

- аналіз досвіду іншої країни з працевлаштування своїх громадян за кордон;
- аналіз пропозицій щодо залучання коштів трудових мігрантів в економіку України.

Виклад основного матеріалу. Трудова міграція є загальноприйнятим економічним механізмом поєднання потреби та пропозиції робочої сили. Участь України у цих процесах обумовлюється поєднанням зовнішніх та внутрішніх чинників. Зовнішніми причинами трудових міграцій є ємний ринок праці західних країн та Російської Федерації, а також приваблива матеріальна оцінка діяльності українських трудових мігрантів. Серед внутрішніх причин трудової міграції українських громадян – незадоволений попит на роботу серед населення, а також неадекватно низька заробітна плата. За експертними оцінками, на кінець 2012 року за кордоном працює до 3 мільйонів українських мігрантів, які ввозять в Україну близько 7 мільярдів доларів щорічно.

Важливим інструментом щодо регулювання трудових міграцій, зокрема іноземців, є також міжнародні договори – конвенції. Найвідомішими з них є європейська конвенція про права трудових мігрантів, конвенція 1997 року Міжнародної організації праці про права трудових мігрантів, конвенція ООН про права трудових мігрантів 1990 року, конвенція про зловживання в галузі міграції. Україна є стороною європейської конвенції, але певні міжнародні організації, зокрема, Міжнародна організація праці, наполягають на приєднанні нашої країни до міжнародних конвенцій. В такому разі Україна матиме дуже великий ризик для своєї безпеки, тому уряду слід дуже обережно позиватися на такі пропозиції.

На конференції, присвяченій проблемі зайнятості, яку проводило Міністерство соціальної політики 11 вересня 2012 року, було вказано, що кількість українців, які працюють за кордоном, дорівнює три мільйони осіб. Але підкреслюється, що ця цифра приблизна [6]. За іншими даними, за межами України працює 6,5 млн. мігрантів, що складає 14,4 % українського населення. Такі дані були поширені Представництвом Міжнародної організації з міграції

(МОН) в Україні на 1 жовтня 2011 року [11]. Неможливо точно сказати, чи скоротився цей показник за рік, чи є певні розходження в різних джерелах інформації, але абсолютно точно можна стверджувати, що це тільки офіційна статистика і насправді трудових мігрантів набагато більше.

З 6,5 млн. мігрантів 67 % становлять чоловіки, 33 % – жінки [11]. Найчастіше українці вибирають для трудової міграції Росію, Німеччину, Іспанію, США, Турцію, Португалію, Грецію, Ізраїль, Чехію, Угорщину, Польщу та офшорні країни. В 2010 році 5 тисяч громадян України стали жителями США, вигравши в лотереї Green Card, таким чином, поповнюючи трудовий потенціал іншої країни. Сфера діяльності українських заробітчан різноманітна (рис. 1).

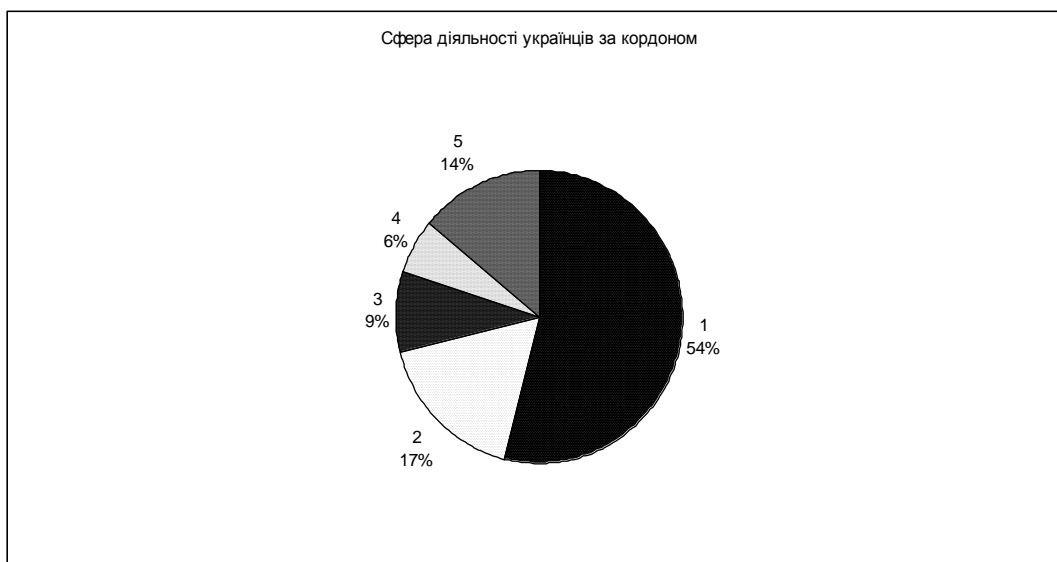

Рис. 1. Сфери діяльності українців за кордоном (1 – сфера будівництва, 2 – сфера домашнього догляду, 3 – сільськогосподарський сектор та торгівля, 4 – промисловість, 5 – інші види робіт)

Найбільша кількість громадян виїжджає з Закарпатської, Тернопільської, Чернівецької областей, найменше – з Київської, Одеської, Житомирської, Кіровоградської, Полтавської, Дніпропетровської областей.

Причини, які спонукають українських громадян шукати робочі місця за кордоном, очевидні:

- низька заробітна плата на вітчизняних підприємствах. З 1 січня 2013 року вона становить – 1176 грн. [16], в той час мінімальний прожитковий мінімум коливається від 1110 грн. до 1176 грн. на початок 2013 року і буде зростатиме протягом року на незначну суму [16];

- високий рівень безробіття. За різними офіційними даними, на кінець 2012 року воно складало 7-9,1% [15]. Але, як видно із офіційної статистики, по місяцям пропозиція робочої сили значно перевищує попит на неї (табл. 1);

- чисельність зайнятого населення складає 20,2 мільйона осіб, а чисельність економічно активного (15-70 років) – 34 мільйони;

- незадовільність умовами праці, недотримання норм трудового законодавства;

- відсутність соціального забезпечення на підприємстві;

- близькість деяких областей до кордону з ЄС, налагоджені міграційні та культурні зв'язки;

- приблизно 4 % штатних працівників (400 тисяч осіб) працюють за ініціативою адміністрації неповний робочий день або знаходяться у відпустках без збереження заробітної платні;

- найдешевше соціальне житло в Україні коштує 1 тисячу доларів за квадратний метр;

- неможливість знайти роботу за професією тощо.

Таблиця 1

Попит та пропозиція робочої сили у 2012 році [14]

Місяці 2012 рік	Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості, тис. осіб	Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць та вакантних посад, тис. осіб	Навантаження на 10 вільних робочих місць (вакантних посадах), осіб
--------------------	--	--	--

Січень	543,8	63,9	85
Лютий	563,9	64,6	87
Березень	547,7	78,1	70
Квітень	506,1	79,3	64
Травень	482,7	86,2	56
Червень	462,5	78,3	59
Липень	452,0	77,8	58
Серпень	444,5	82,1	54
Вересень	433,3	76,6	57
Жовтень	420,5	74,2	57
Листопад	468,8	63,3	74
Грудень	526,2	48,6	108

Ринок праці у 1 кварталі 2012 року характеризувався превалюванням кількості звільнених працівників (709,9 тис. осіб) над прийнятими (631,3 тис. осіб), при цьому через скорочення штатів було звільнено 57,8 тис. осіб або 0,5% до середньооблікової кількості штатних працівників.

Найбільше скорочення штатів відбулось в охороні здоров'я та соціальній допомозі (13,8 тис. осіб або 1,1%) та державному управлінні (12,2 тис. осіб або 2,0%).

Найбільше скорочення штатів відбулось в Донецькій області (13,4 тис. осіб або 1,2%), Вінницькій (4,3 тис. осіб або 1,4%) та м. Києві (4,4 тис. осіб або 0,3%).

Кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених підприємствами, установами й організаціями до служби зайнятості, у червні 2012 р. зменшилась на 7,9 тисяч, і на кінець місяця становила 78,3 тисяч осіб (у травні 2011р. – 95,0 тис. осіб).

Навантаження незайнятого населення, яке перебувало на обліку державної служби зайнятості, на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) становило 59 осіб. Із зазначеної кількості вільних робочих місць (вакантних посад) майже половина передбачалася для робітників, дещо більше третини – для службовців, решта – для осіб, які не мають професії [14]. Проаналізувавши вищезазначені показники, можна зробити висновки, що українські фахівці будуть і далі шукати роботу за кордоном, сподіваючись на кращі умови праці і гідну заробітну платню.

Щодо рівня освіти українських трудових мігрантів, то, за даними МОМ, 59 % мають повну середню освіту, 17 % – базова або неповна вища освіта, 14 % – вищу освіту, 10 % – початкову або незакінчену середню освіту. Однак, незалежно від рівня освіти, майже всі українські трудові мігранти працюють на роботах, які не потребують високої кваліфікації [15]. Це також інформація із офіційних джерел. Але не можна стверджувати, що українці працюють за кордоном тільки як другорядні робітники. В статистичних даних є мало інформації стосовно українських громадян, які мають повну вищу освіту і також працевлаштовуються за кордоном за професією. Це – інженери, лікарі (в 2010 році за різними даними країну залишило 6 тисяч медичних працівників [3]), морські спеціалісти (приблизно 60 тисяч осіб), програмісти та інші фахівці. Згідно з адміністративною звітністю, яка ведеться посередниками з працевлаштування за кордон, дещо більше 50% наших громадян працює на кваліфікованих роботах. Тобто займають керівні посади.

Українські громадяни, які працюють за кордоном, ввозять в Україну близько 7 мільярдів доларів щорічно [8]. За статистичним звітом (2 квітня 2013 року), за 2012 рік вперше обсяг переказаних грошей українськими трудовими мігрантами перевищив обсяг закордонних інвестицій в економіку країни. Офіційно за 2012 рік трудовими мігрантами було ввезено 6,5 мільярдів доларів США і неофіційно – приблизно 1 мільярд доларів США. В то й же час, інвестиції за аналізуємий період склали 3,5 мільярдів доларів США.

Немає повних даних, скільки ввозиться в той чи інший регіон України (багато заробітчан передають кошти водіями автобусів, знайомими, родичами, привозять самі), але для прикладу можна розглянути Тернопільську область, яка регулярно і в великій кількості поставляє українських робітників на міжнародний ринок праці.

Як свідчать соціологічні дослідження, майже 90 % опитаних в даній області молодих людей хочуть виїхати закордон, більше половини з них мріють там залишитися. У першому півріччі 2012 року, за даними управління Національного банку у Тернопільській області, від заробітчан надійшло переказів на суму понад 82 мільйони у доларовому еквіваленті. Це на 9,3 мільйони доларів США більше, ніж на цей час минулого року. Гроші надходили у таких валютах: долари США і Канади, євро, російські рублі, польські злоті, англійські фунти і навіть японські єни. Якщо порівняти власний дохід області за цей період, то він у 6,3 разів менший суми, надісланої заробітчанами. Слід врахувати, що йдеться лише про банківські перекази [19].

Зрозуміло, що такі великі грошові притоки до України приваблюють всіх. З одного боку, закордонні гроші витрачаються в країні і тим самим збагачують економіку, з іншого боку – це може бути суттєвим поповненням бюджету. І тут постає питання стосовно оподаткування доходів українських громадян і визначення їх становища на території України, тобто їх резидентності. Стаття 24 Конституції України встановлює рівні конституційні права і свободи громадян та їх рівність перед законом, а стаття 67 Конституції України передбачає обов'язок кожного сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом [1]. До прийняття нового Податкового Кодексу України велися дебати – як розглядати трудових мігрантів, чи правомірно оподаткування їх доходів, як вести облік трудових мігрантів та їх доходів, чи можна для них встановити зменшену ставку податку, а головне – як заохотити громадян України, які працюють на іншу державу, сплачувати податки в рідній країні.

В статті 9 Податкового Кодексу України (Ст. 9 Загальнодержавні податки та збори) прописано, що до загальнодержавного податку належить податок на доходи фізичних осіб [2].

Стаття 4 Податкового Кодексу України передбачає (виділені основні аспекти):

- загальність оподаткування – кожна особа зобов’язана сплачувати встановлені Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу;

- рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

- невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

- соціальну справедливість – установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків [2].

Таким чином, українські трудові мігранти, будучи резидентами країни, повинні сплачувати податок зі своїх доходів. Більш того – несуть відповідальність у разі порушення податкового законодавства, тобто несплати податків.

Як відомо, більшість трудових мігрантів, працюючи за кордоном, сплачують податки в тій країні, де зареєстровані їх працедавці. Дуже часто ці податки достатньо високі, особливо в Європі. Тому може скластися ситуація подвійного оподаткування – сплата податків в країні, де працював український громадянин, і безпосередньо в самій Україні. Це суперечить і міжнародному законодавству, і українському. Підтвердженням цього є стаття 13 – усунення подвійного оподаткування. В ній говориться, що доходи, отримані фізичною особою-резидентом з джерел походження за межами України, включаються до складу загального річного оподаткованого доходу, крім доходів, що не

підлягають оподаткуванню в Україні відповідно до положень Кодексу чи міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Суми податків та зборів, сплачені за межами України, зараховуються під час розрахунку податків та зборів в Україні за правилами, встановленими Кодексом. Для отримання права на зарахування податків та зборів, сплачених за межами України, платник зобов'язаний отримати від державного органу країни, де отримується такий дохід (прибуток), уповноваженого справляти такий податок, довідку про суму сплаченого податку та збору, а також про базу та/або об'єкт оподаткування. Зазначена довідка підлягає легалізації у відповідній країні, відповідній закордонній дипломатичній установі України, якщо інше не передбачено чинними міжнародними договорами України [2].

Здавалося би, що з новим податковим кодексом все стає зрозумілим: якщо трудовий мігрант отримує від закордонного працедавця документ, який підтверджує сплату податків в іншій країні, громадянин автоматично звільняється від сплати податку на закордонні заробітки в Україні. Таку практику намагаються впровадити крьюінгові компанії України. Але навіть така офіційно зареєстрована категорія трудових мігрантів, як моряки, не дуже охоче надають інформацію в податкові служби. Ще є велика кількість мігрантів, які не можуть надати такі документи. Це не повинно означати, що вони мають підлягатися подвійному оподаткуванню. Дискусії з цього приводу не втухають і по сьогодні.

Враховуючи неможливість України надавати своїм громадянам робочі місця, гідну заробітну плату і те, що заробітчани ввозять більше валюти, ніж інвестори, і все ж таки відраховують податки іншій країні, несправедливо вимагати якоїсь сплати ще в український бюджет, тому що заробітчани не відчують турботи з боку уряду стосовно забезпечення роботою, надання робочих місць з адекватною заробітною платою.

Наведемо приклад країни М'янмар (Бірма), яка за своїм розвитком і потребами державних органів схожа на Україну. Азіатська країна М'янмар

достатньо закрита і доволі довгий час негативно ставилася до тих своїх громадян, які покидали батьківщину. Але згодом уряд зрозумів, що не може надати робочі місця всьому працездатному населенню країни. Доходи населення дуже низькі, робочих місць катастрофічно не вистачало, відповідно, обсяг грошей в обігу знизився до мінімуму. Тоді урядом було прийняте рішення висувати своїх фахівців (в основному морські фахівці і в сфері обслуговування) на міжнародному ринку праці. Уряд М'янмар підключився до всіх міжнародних угод стосовно регулювання ринку праці, уклав договори з крупними компаніями-роботодавцями і забезпечив підготовку потрібних фахівців. На сьогоднішній день будь-який громадянин М'янмар при бажанні працювати звертається до державних органів, які обов'язково його працевлаштовують, тому що мають налагоджені контакти з основними міжнародними працедавцями за визначеними галузями. Більш того, громадянин працездатного віку не можуть самостійно шукати закордонного роботодавця. Уряд гарантує робітникові соціальний захист його інтересів. Таким чином, держава піклується про добробут своїх громадян. І не дивно, що робітник, відпрацювавши в іншій державі і сплативши податки в тій країні, робить певні внески і в своїй країні.

В Україні такої практики немає, і відсутність належних робочих місць виштовхує людей працездатного віку за кордон. Так як трудові мігранти тимчасово знаходяться за кордоном і найчастіше їх сім'ї знаходяться в Україні, то в країну постійно потрапляють великі обсяги коштів, які на території країни і витрачаються.

Такий фактор, як великий обсяг грошових переказів, необхідно використати на користь трудових мігрантів і України, але зовсім іншим шляхом, ніж подвійне оподаткування. Цікавим являється пропозиція щодо використання грошей заробітчан та підтримка трудових мігрантів, які працюють за кордоном. Нижченаведена пропозиція колись була звичайною практикою для італійців, китайців, поляків. Саме кошти, зароблені мігрантами, стали одним із стовпів економік цих країн. І не лише кошти. Поняття, що українці закордоном працюють лише обслугою і будівельниками, застаріло.

Багато молодих людей навчаються у найавторитетніших європейських університетах Європи, стажуються у провідних компаніях, трудяться лікарями, інженерами, програмістами. Не лише їхні гроші, а й досвід, зв'язки можуть бути у нагоді Україні, тільки треба це вміло використати [6].

Тернопільська область як один із регіонів, яка є лідером з постачання робочої сили за кордон впроваджує наступну практику. Була розроблена Державна програма співробітництва із закордонними українцями і Тернопільщина згадується у контексті здійснення заходів щодо ознайомлення дітей і молоді з числа закордонних українців з національними традиціями, мовою, історією України. Але цього замало, тим більше, що названі заходи рекомендовано фінансувати з місцевого бюджету, хоч на реалізацію програми виділено 11 мільйонів доларів. Тому була презентована комплексна програма підтримки трудових мігрантів-вихідців з Тернопільщини [19].

В Тернопільській області найвищий рівень безробіття, найнижча заробітна плата, але добробут населення не можна назвати низьким, тому що іде постійний приплив грошей із-за кордону. Заробітчанські гроші витрачаються в основному на освіту, купівлю житла, дорогих авто, розкішні ремонти. На думку фахівців, у цьому плані вже відчувається перенасичення. Тому трудовим мігрантам слід пропонувати інвестиційні проекти, створювати сімейні кооперативи, тобто надавати можливості створення свого бізнесу, свого джерела доходу в Україні. Заробітчани повинні мати статус інвестора, певні преференції в оподаткуванні. У рамках комплексної програми передбачено створити сайт, на якому виставляти цікаві інвестиційні пропозиції, надавати пізнавальну та правову інформацію для тих, хто хоче виїхати в ту чи іншу країну, сільським жителям – налагодити зв'язок із родичами, які перебувають на заробітках [16].

Ще одна проблема, з якою стикаються трудові мігранти, працюючи за кордоном, – мінімальна пенсія, тому що офіційно на бітьківщині вони являються безробітними. А коли той же самий заробітчанин буде вкладати кошти в розвиток свого бізнесу в Україні, тоді він буде робити всі необхідні

державні відрахування і, таким чином, забезпечувати свою старість. А маючи досвід роботи за кордоном, може навіть замислитися над накопиченнями через українські пенсійні фонди або страхування пенсій. Такі заходи прямо підвищують добробут населення і опосередковано позитивно впливають на економіку в цілому. А якщо врахувати, що ведення бізнесу передбачає найм додаткових працівників, то і проблема працевлаштування буде не такою гострою.

Державна політика регулювання трудових мігрантів має дві складові: формування сучасного національного ринку праці і забезпечення правового та соціального захисту громадян України, які працюють за її межами. Щодо другого чинника державного регулювання – захисту трудових мігрантів, то Україна на сьогодні є стороною Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів. До неї приєдналося 15 країн, серед них – європейські, в яких працюють українські трудові мігранти (Іспанія, Італія, Франція, Німеччина, Норвегія). Україна є стороною Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів в країнах СНД, яка на сьогодні є дуже актуальною. Україна також є стороною 12-ти двосторонніх міжнародних договорів у сфері працевлаштування, 7 договорів у сфері соціального забезпечення, а також договорів з країнами, які межують з Україною, про малий прикордонний рух [15].

Необхідно розглядати трудову міграцію з позиції того ринку, який виштовхує працездатне населення, а не на міжнародному ринку праці. Якщо в Україні буде залишатися мінімальна заробітна плата на низькому рівні, якщо вартість житла буде високою настільки, що людина не зможе заробити на нього протягом всього життя, то немає сенсу в міжнародних угодах на вищому рівні – все одно українські громадяни будуть виїжджати за кордон на заробітки, навіть якщо будуть ризикувати собою.

Висновки. Таким чином, в Україні можна і треба надавати умови навіть громадянам, які працюють за кордоном. І тоді ці громадяни дійсно будуть сплачувати податки і поповнювати бюджет країни, але з інших джерел. Не буде

поставати конфлікт подвійного оподаткування і перехід грошей, які поступають із інших країн, у тіньовий сектор.

З цього приводу можна представити декілька пропозицій:

- розробка цікавих інвестиційних проектів і нових напрямків бізнесу на рівні держави і регіонів;
- інформування населення про нові проекти;
- залучення трудових мігрантів до проектів;
- створення позитивних умов для вкладання грошей в нові проекти через пільгові податкові ставки;
- всіляке припинення перешкодженню бізнесу мігранта і громадянина України (через бюрократизм, постійні перевірки державних органів, тяжкий податковий тягар тощо).

Необхідно почати процес підтримки зарубіжних трудових мігрантів зсередини, тобто надавати всі умови для раціонального витрачання зароблених грошей. Тоді можна сказати, що уряд підтримує таку верству населення. Приклад Тернопільської області надає можливості подивитися на міграцію не як на процес «заробітки за кордоном – гроші в Україні», а набагато глибше. Це не просто витрачання грошей в країні, а їх раціональне використання з залученням додаткових трудових ресурсів, відрахуваннями в бюджет і розвиток окремих галузей економіки (банківська сфера, приватні пенсійні фонди, комерційні страхові компанії та ін).

Література.

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. – Назва з екрану.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13–14, № 15–16, № 17.
3. Гайдуцький А. П. Масштаби доходів українських трудових мігрантів / А. П. Гайдуцький // Економіка держави. – 2008. – № 2. – С. 24–31.

4. Гальків Л. І. Статистичне оцінювання міграційних процесів в Україні в контексті втрат людського капіталу / Л. І. Гальків // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 1241–131.

5. Данилишин Б. Поради новому уряду // Економічна правда [Електронний ресурс] / Б. Данилишин. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2012/12/6/349303>. – Назва з екрану.

6. Жлуктечко В. За границей работают 2,5 миллиона украинских заробитчан – эксперт [Електронний ресурс] / В. Жлуктечко. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/news/90430.html>. – Назва з екрану.

7. Малиновська О. А. Міграція та міграційна політика : навч. посібник / О. А. Малиновська. – К. : ЦУЛ, 2010. – 303 с.

8. Приватні перекази в Україну досягли 7 мільярдів доларів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/04/3/320508>. – Назва з екрану.

9. СМІ: за границю уехали более 6 миллионов украинцев [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2012/01/20/62140>. – Назва з екрану.

10. Тігіпко хоче трудової міграції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2011/03/13/276548>. – Назва з екрану.

11. Чугуєвська М. Проблемні аспекти правового регулювання працевлаштування громадян України за кордоном / М. Чугуєвська // Віче. – 2012. – №24. – С. 15–17.

12. Фединяк Г.С. ФЗО Міжнародне приватне право: Навч. посіб. – 2-е вид., допов. / Г.С. Фединяк, Л.С. Фединяк. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 416 с.

13. Шаленко М. В. Ринок робочої сили України: становлення і перспективи розвитку / М. В. Шаленко // Економіка України. – 2009. – № 3. – С. 3–7.

14. <http://ukrstat.org/uk/operativ> – офіційний сайт Державної Служби Статистики України.

15. <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України.

16. http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=72519 – Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

17. <http://sts.gov.ua> – офіційний сайт Державної податкової служби України.

18. <http://euromisto.cv.ua/content> – офіційний сайт міста Чернівці.

19. <http://www.rada.te.ua/> – офіційний сайт Тернопільської міської ради.